

„Et Aar i Mecklenborg.“

(1 Mai 1847 — 1 Mai 1848).

Indberetning til det Kongelige Landhuusholdningselskab
fra

Niels Chr. Westergaard (Møller*).

Fra min tidligste Barndom er det mig indprentet, at Kundskab og Erfaring er et ungt Menneskes bedste Arv, og uomgjængeligt nødvendige, naar man vil haabe selv at bane sig Veie. Til disses Erhvervelse vare min sal. Faders Bestræbelser stedse rettede, og har han end ikke formaaet at give os en Opdragelse, som han ønskede, er dog ved hans kjærlige Omhu opnaaet, at vi selv have lært at indsee Bigtigheden deraf, og naar vi ville vort eget Vel, maatte det altsaa være os magtpaaliggende at benytte enhver Leilighed til Kundskabs Erhvervelse og Forøgelse. Med dette Maal for Øie ønskede jeg, med min Faders Minde, under duelige Landmænd at uddanne mig for Landbruget, og var saa lykkelig i mine Veiledere at finde Mænd, hvem jeg maatte agte og elske. Hr. Pastor Poulsen i Nørby ved Rallundborg og Forpagter

*) Forfatteren — en velbegavet Gaardmandsøn fra Boldum ved Randers — tilbragte et Par Aar som Landvæsenslærling i Sjælland og Fyen, hvorefter han, dertil understøttet af det Kongl. Landhuusholdningselskab, drog til Mecklenborg for videre at uddanne sig i det praktiske Landbrug. Hans Forsæt at tilbringe nogen længere Tid i Tyskland i denne Hensigt kom ikke til Udførelse formedelst de indtraadte Krigsuroligheder. Efter sin Tilbagekomst til Fædrelandet i Foraaret 1848 har han været Forvalter, i hvilken Stilling han nu opholder sig paa Lille Antvorskov ved Slagelse.

N. E. Hofman (Bang) til Hofmanskave pr. Odense, hos hvem jeg har tilbragt tvende lærerige Aar, ville stedse have Krav paa min Taknemlighed. Vel turde jeg smigre mig med, ved deres Velvillie og roesværdige Iver, betydeligt at have udvidet mine Kundskaber, men langtfra derved at finde mig tilfredsstillt, følte jeg min Videlyst endnu mere vækket, og Drøstet om, ogsaa at gjøre mig bekendt med fremmede Agerdyrkningsforholde, endnu mere levende. Men kun ved det Høifønelige Landhuusholdningsseftskabs godbædige Understøttelse fattes jeg istand til at opnaae dette Dnske. Ogsaa i saa Henseende har jeg været særdeles heldig og i min Principal, Hr. Godsbesidder Staudinger til Lübssee pr. Güstrow, fundet en særdeles vakker Mand, en meget virksom og duelig Praktiker.

Maatte jeg have været saa heldig rigtigt at have opfattet det Seete og Lærte, og ordentligt at kunne forklare mig derover, turde efterfølgende Meddelelser maaskee ikke være uden Interesse; idetmindste anseer jeg mig selv for betydeligt belært ved mit Ophold i Mecklenborg, og gjør mig det derfor til Pligt, underdanigst at aflægge min inderligste Tak til det høie Seftskabs høifæredede Præsidenter, D^rhr. Geheimeraad Collin og Conferentsraad Unsgaard, hvis almeenerkjendte Iver for Alt, hvad der kan bidrage til at hæve det elskede Fødelands Agerbrug, giver Dem Krav paa den Agtelse og Ærefrygt, hvormed Deres Navne nævnes blandt danske Landmænd.

Den 26 Decbr. 1848.

Mecklenborgske Forholde.

Det mecklenborgske Agerbrug, eller rigtigere, de paa samme indvirkende Forholde, synes mig aldeles grundforskjellige fra de danske.

Storstedelen af Landet, i denne Egn næsten udelukkende, bestaaer i store, maaskee altforstore herskabelige Besiddelser, deels Domainer og deels ridderstabelige Godsfer, til hvilke sjelden man sjelden finder Bøndergaard. Til hver Herregaard hører en Landsby af jordløse Huse, hvis Folkerighed retter sig efter Gaardens Størrelse. Da det stedfindende Forhold mellem Herre og Arbeidere har en væsentlig Indflydelse paa det mecklenborgske Agerbrug, skal jeg tillade mig nærmere at omtale samme, forudgaaet af nogle indledende Bemærkninger.

Folkeunderviisningen lader endnu Meget tilbage at ønske, især paa de ridderstabelige Godsfer. En Hovedfordring til de fleste Skolelærere er, at de maae kunne et Haandværk, som en Bihjælp til den knappe Løn. De maae vel underkaste sig seminaristisk Examen i Ludwigslust; dog, da der i de fleste Skoler kun foretages Underviisning i Læsen, Beden, en Smule Skrivning og Hovedregning, kan Seminariets Fordringer vel heller ikke være store. Fleertallet af Landsbyskolelærerne ere derfor Skræder- eller andre Haandværksfænde, der, under de hertillands i denne Henseende særdeles trykkende Forholde, ingen anden Udvei see til at erholde Baaning. Sommerunderviisning gives aldeles ikke, og Haandværket er derhos ofte mere lønende end Lærersfaget. Ofte, især paa de ridderstabe-

lige Godser, frembyde Localiteterne ogsaa altfor store Hindringer for en ordentlig Underviisning; jeg kunde saaledes nævne en Skole, hvor af 50 à 60 frequente-rende Børn næppe 30 have siddende Plads og deraf kun Halvparten Bord for sig. En nedslaaende, skjøndt efter det Foregaaende vist ikke Forundring vækkende Følelse, er det ved Afregning med Daglønnerne, mellem 10 næppe at finde 2, der ere istand til at indsee og beregne, om dem vederfares Ret eller om de bedrages. En sørgelig Følge af denne Uvidenhed er gjensidig Mistro. I Almindelighed har Godsseieren aldeles gjort sig til Formynder for sine Arbeidere; ofte blive de slet behandlede og have derfor aldeles ingen Tilltro eller Tillid end ikke til de mere humane Herrer, tildeels og fordi de ikke selv tilbørligt kunne overveie og beregne, om de af deres Herre foretagne Forandringer i deres Lønning bringe dem Fordeel eller Tab. Altfor villige benytte de fleste derfor enhver Leilighed til at stufte deres Herre. Denne, der ofte finder sig narret, anseer det for nødvendigt stedse ved Arbeidet at have dem under Tilsyn, og bidrager ved denne Mistillid, efter min Mening — skjøndt maastee nødvendigheden — til Arbeidsklassens Demoralisering. Sjælden have de Leilighed til at arbejde efter egen Fornuft og Tænksomhed, og endnu sjældnere efter frie Villie, fordi de næsten bestandig ere under Opsyn.

Usædeligheden er skrækkelig; efter statistiske Tabeller kommer paa 11 Børn 2 uægte. Dertil troer jeg at kunne søge Grunden deels i Arbeidsstandens uoplyste Naahed, deels og vel især i de særdeles trykkende Be-

boelsesforholde. Som berørt er største Delen af Landet i Godseierens Hænder. Da Bedtægt og Forholde paalægge dem det som Pligt, daglig at give Daglønnerne Fortjeneste, begriber man deres Forsigtighed og Frygt for Overbefolkning. De optage derfor i deres Landsby kun saamange Arbeidere, som de ansee for absolut nødvendige til de ved Gaarden foresaldende Arbeiders Bestridelse. Tjenestekarlen har derfor overordentlige Banskæligheder at overvinde, før han kan sætte Fod under eget Bord, som oftest har han forinden med forskjellige Fruentimmer et Par Børn.

Naaer han endelig saa vidt at blive Dagløner, da er tillige hans Frihed solgt. Saalænge han holder sig indenfor Lovens Grændser, kan hans Herre vel ikke jage ham bort. Vel hedder det, at han kan søge sig anden Leilighed, hvis han er utilfreds, dog er dette kun et tomt Ord; thi har han først Kone og Familie, bliver han ingensteds optaget.

Er Dagløneren efterladt og ligegyldig, maa han vel ofte lide Mangel, men har dog i det Mindste den Trøst, at hans Herre er nødt til at beholde ham, selv naar han ei kan betale sine Afgifter. Er han virksom og driftig, formaaer han endda sjelden at bringe det videre end til Dagens Nødtørst, fordi han er underkastet sin Herres Bilskaarlighed. For sine Børn formaaer han Intet at gjøre, han er selv Dagløner og disse fødes til det samme uden andet Haab, end det, engang at kunne afløse deres Fader, og selv dette Gode — om det saa kan kaldes — kan kun Een vente. Kort — de for den mecklenborgske Arbeider stedfindende

Forholde synes mig at have alt for megen Lighed med Livegenstabet, der vel af Navn er ophævet, men i sine Virkninger endnu vedvarer. O! at mine Landsmænd kunne og ville indsee de Fortrin, de have fremfor mange andre Landes Arbeidere; sikkert hørte Man da ikke saa mange Klager og Utilfredshedsyttringer som i de senere Aar desværre er og har været Tilfældet, vel stundom ikke uden Grund, men dog som oftest overdrevne. Af følgende Exempel erholder man et Begreb om den mecklenborgske Pønningsmethode, hvilken med enkelte Variationer er temmelig almindelig.

Tjenestekarlen gives 14 à 16 Rd. R. $\frac{2}{3}$ *) samt 18 Al. Hørlærred, 12 Blaarlærred og 1 \mathcal{R} Uld aarslig. Til Deling erholde de „Sackgeld“ 3: for hver Sæk solgt Korn (à 6 Schfl.) 2 \mathcal{R} .; til Tærepengge paa Reiser faae de for en Dag og Nat 14 \mathcal{R} , en enkelt Dag 8 \mathcal{R} . Er Karlen uordentlig og maa bort i Utide, gives ham de for den tjente Tid tilkommende Penge, men intet Lærred. Har han nu i flere Aar tjent paa Gaarden til sin Herres Tilfredshed, faaer han Tilladelse til at givte sig med et sin Herre bekjendt Fruentimmer. Han bliver da Daglonner og erholder en Baaning, hvilken Eieren vedligeholder. Til samme hører sædvanlig en Have paa henved 3 Skpr. Land eller nogle og 80 \square Ruthe (1 Ruthe = 8 Al). 3 Marken faaer han 12 à 16 Ruthe plantet med Kartofler og 16 \square R. saaet med Hør, hvorfor han maa betale 4 \mathcal{R} pr. \square Ruthe. Daglonnerne, der hver har en Roe,

*) 1 Rd. Neu $\frac{2}{3}$ har 48 \mathcal{R} , og er omtrent liig 9 Rigsbankmark dansk.

maae selv holde en Hyrde dertil. Denne gives ialmindelighed 1 Rd. N. $\frac{2}{3}$ pr. Koe, og vogter Kjerne løse paa et af Herren anvist Stykke Land. Hver Daglønner erhoder et Fjirhestelæs Høe, som han selv maa flaae og hjerge, samt om Vinteren af og til et Bundt Straae, hvorfor dog ingen bestemt Tært er. Brænde har han frit, 8 à 14 Læs Træ, efter sammes Bestaffenhed, aarlig, som han selv maa hugge og læsse, og kunne Børnene forresten samle i Skoven saa ofte de ville. Hver Daglønner har Tilladelse til at holde 2 Gjæs, en Enke een; samme vogtes om Sommeren paa Brakken og afgives derfor om Esteraaret for hver gl. Gaas en Gjæsling, hvilken Herren selv kan udsøge. Om Sommeren erhoder hver Daglønner hveranden Uge 1 Schfl. Rug à 1 Rd. N. $\frac{2}{3}$ og 1 Schfl. Byg à 32 β , dog kan for Byg fordres indtil 40 β . 1 Schfl. omtrent = 2 $\frac{1}{2}$ Skp. dansk. Om Vinteren tørste de og er konnen det syttende Korn; de maae selv reengjøre og bringe Kornet paa Loftet. Kunne de ikke ernære sig af Tærsterfortjenesten, maae de betale Kornet til gangbar Priis.

Pligtig er Daglønneren hver Dag at arbejde paa Gaarden for 8 β daglig; dog gjøres om muligt Accord. Han maa desuden holde en „Hofgänger“ — en Pige eller en stor Dreng, der ligeledes maa arbejde paa Gaarden for 4 β , alt paa egen Koft og med eget Værktoi næsten ved hvilket som helst Arbeide. Hver Daglønner erhoder om Foraaret en Høne eller And og et vist Antal \mathcal{E} g til Lægning. Naar Yngelen er 14 Dage gl., bringes samme paa Gaarden, og giver Hr.

Staudinger til Dymuntring for hvert levende Smaafræ 1 Metzge Byg ($\frac{1}{6}$ Schfl.) Hver Løverdags Aften eller Søndag Morgen holdes Afregning. Det af Daglønneren præsterede Arbeide betales strax. „Hofgängerne“ Dageantal affrives derimod i en Bog, der hvert Efteraar opgjøres, hvorved 104 Hofgänger-Dage afregnes for de erholdte Emolumenter; de øvrige betales, af hvilke Penge Herren dog forbeholder sig den saakaldte Contribution, 24 ß for en Dagløner med Familie og 12 ß for en Hofgänger, samt, hvis han vil, Betaling for den udlagte Kartoffel- og Hør-Alger.

„Hofgängerne“ kunne om Vinteren lades hjemme, derimod ikke Daglønneren, der stedse maa have Fortjeneste. Uden Tilladelse tør Ingen en Dag udeblive. Begaae Dagløner eller Tjenestebud en Forseelse, aftrækkes dem Løn for een eller flere Dage, efter Herrens Godtbeftindende. Er samme af en grovere Art, erholde de noget paa Bagen, eller stikkes til Politikammeret, hvor de, efter en af Godseieren udstedt Recept, erholde et vist Antal curerende Stofkeprygl. Har samme endnu ikke frugtet, forvises Tjenestebudet Godset. Daglønneren derimod kan ikke jages bort; er han imidlertid uregjerlig, behøver Godseieren blot 2de Mænds Vidnesbyrd om, at han med denne Arbeider intet kan udrette; han føres da uden videre til en Tvangsarbeidsanstalt (i Güstrow er en saadan). Imidlertid maa Herren da sørge for hans Families Ernæring. Finder Godseieren for godt at foretage en Forandring i Lønningsmetboden, iværksættes samme uden Hensyn til vedkommende Arbeiders Mening desangaaende.

At disse Rettigheder ofte misbruges, samt at ofte ubilligt Arbeide forlanges, er vel tænkeligt; jeg veed saaledes en Naboegaard, hvor Piger og Drengene ofte Foraar og Esteraar, ved Oprensning af Grovter, maae staae i Band til Knæerne. Nægte de Deeltagelse i saadant Arbeide, ere de ulydige og trodsige, bringes en af de foransførte Straffemethoder i Anvendelse. Arbeidstiden er om Sommeren fra Kl. 6 Morgen til efter Solens Nedgang med en Times Middagsfrihed.

Bed den saakaldte Berelshafe*) med Drex, hvoraf her holdes 5, er en Mand bestandig Forhaver; de andre 4 omverle aarlig. De erholde fra 25 Marts til 11 November en vis Penge- og Korn-Løn, benævnet Deputat; Forhaveren noget mere end de andre, og maa samme paasee, at Hafningen stedse begynder med Solens Opgang, og flittig fortsættes til efter dens Nedgang, at de ved Middagsmaaltidet (hvilket bringes dem i Marken) ikke opholde sig længere end en Time, samt at de omgaaes ordentlig med Drexerne. Bed Hestehafene er ligeledes en dygtig Mand bestandig Forhaver og har de samme Forpligtelser. De øvrige Hestehafene betjenes deels af Karlene, deels af Drengene (Hofgänngere). Bed Hestehafene havde dog sædvanlig En af os Lærlinge Tilsyn.

En Berelshafers Deputat i benævnte Tid er:

12 Rd. N. $\frac{2}{3}$ i Penge; 14 Schfl. Rug, 12 Byg, 2 Schfl. Havre, 2 Schfl. Erter, 16 □ Ruthe til Hør

*) „Der Haken“ er et mecklenborgsk Redskab, som bruges istedetfor Ploven — egentlig en meget forbedret dansk „Krog.“

og 24 □ R. til Kartofler. En Forhaker faaer 2 Rd. i Penge, 1 Schfl. Havre og 1 Schfl. Urter mere. En saakaldet „Statthalter“, der om Høsten er Formeier, og forresten sædvanlig er anbragt ved Hjulmandsarbeide eller ved Grøvtgravning, samt om Vinteren agerer Skovfoged, erholder aarlig:

20 Rd. Neu $\frac{2}{3}$, 26 Schfl. Rug, 20 Schfl. Byg, 6 Schfl. Urter, 4 Schfl. Havre, 1 Schfl. Hvede, 40 □ R. Havejord, 24 □ R. Hørager og 40 □ R. Kartoffelager i Marken.

En Følge af disse mellem Herre og Arbeidere stedfindende Forholde er: at den mecklenborgske Godseier vel til enkelte travle Tider har Mangel paa Folk, og derfor, f. Ex. om Høsten, ofte ikke kan tage det saa nøie, men, naar han ikke altfor meget vil udsætte sig derfor, dog til de fleste Tider har Overflødighed af Arbeidskræfter. Da Grundforbedringer ere saadanne, der næsten til enhver Aarstid kunne foretages, har Mecklenborgeren det især i sin Magt dertil at benytte sine Arbeidskræfter.

At min vakkre Principal med Virksomhed og Duelighed foretager sliige Forbedringer, har jeg med Fornoielse iagttaget; heller ikke fattes ham dertil Veilighed og Opmuntring; thi da han først for fire Aar siden har kjøbt Lübssee og Grünhof, og samme tidligere har været temmelig slet dreven, vare Grundforbedringer i det Hele nødvendige. At beskrive det Foretagne, Maa den hvorledes, samt andre Agerbruget vedkommende Gjenstande, har jeg sat mig som Formaal for efterfølgende Optegnelser, og beder jeg det sfaansomt bedømt,

om jeg derved maaffee bliver en Smule vidtløftig, da jeg gjerne ønskede det saa fuldstændigt som muligt.

Grundforbedringer.

1. Algerens Rensning for Steen. Jorden til Lübssee og især til Grünhof er overmaade flem med Steen, saavel store som smaae. En overordentlig Masse opbringes derfor aarlig, de større og grundfaste især i Brakken. De af Nedstaberne for Dagen bragte Kullesteen samles hvert Aar efter Sædens Nedhævning i Bunker, hvilke efter Høsten bringes bort. Efter Uddrag af min Dagbog veed jeg, at der i sidste Sommer til Steensamling og Afføring er præsteret 174 „Hofgängerdage“. Særdeles mange store Steen ere i denne Sommer succesfve opgravede og afforte og ligeledes paa tilkommende Aars Brak have Daglønnerne dette Efteraar opbrudt en betydelig Masse og paa Accord erholdt $\frac{1}{2}$ β pr. større Steen i Gjennemsnit. Fire Mand have dermed daglig været beskæftigede i 2 à 3 Uger. Stenene ere i denne Vinter bortførte, for størstedelen paa Slæder, hvorved Bortførelsen naturligviis er meget lettere end paa Vogne. Foruden en umaadelig Masse, bortført til Chaussébrug, har Hr. Staudinger anvendt et betydeligt Quantum til Bygninger, og agter ligeledes den følgende Sommer at opføre en Lade af massiv Kampsteensgrundmuur. De smaa Kullesteen anvendes største Delen til Faffiner, og opnaaer Hr. Staudinger saaledes det dobbelte Niemed at rense sin Uger og drage Nytte af Stenene.

2. Mergling. Mergel er her i mange Aar anvendt; ogsaa findes samme let tilgængelig næsten overalt i Marken. Indmarken (Binnenschläge) er allerede under Hr. Staudingers Formand merglet; han har derfor i denne Henseende kun at henvende sin Opmærksomhed paa Udmarken, og sparer der heller ingen Møie for, selv med forøgede Transportomkostninger, at bringe god Leermergel paa Sandjord og omvendt. Den paaføres om Efteraaret og i Løbet af Vinteren med Censpænderkarrere, indeholdende c. $7\frac{1}{2}$ Kubik Fod, lagt paa 3 til 5 □ Skridt efter Mergelens og Jordens Bestaffenhed, og opgravet paa Accord af Hofgängerne, sædvanlig 16 β for 100 Karrer. Paa Accorden har imidlertid saavel Grubens og Mergelens Bestaffenhed, som og Dagens Længde Indflydelse; thi da Hofgängerne dog maae holdes og have deres 4 β daglig, beregnes det altid saa, at de kun ved anstrængt Flid kunne have en Smule over den bestemte Dagløn. Mergelen strøes, saavidt mueligt, strax, og ligger saaledes Vinteren over.

3. Agerens Paaførsel med Mudder. Denne vigtige hos os lidet benyttede Grundforbedring drives her med særdeles Kraft. En planmæssigere Forbedring af Sandjord kan jeg næppe tænke mig end Paaførselen af Mudder og Leermergel, og har jeg her havt Leilighed til at see derpaa anvendte Beføstninger lønede med de herligste Frugter. Paa Udmarken, der for størstedelen bestaaer af let Sandjord, anvendes især Mudder.

Brak-Nummeret gjødes og mergles, og saameget

deraf, som man kan overkomme paakjøres Mudder. Det besaaes derpaa med Rug, der i Almindelighed lykkes ret godt. Den følgende Vinter bliver det hidtil ikke overkomne og de sandigste Steder gjentagen muddret, belægges da med Kartofler, der dette Aar, uagtet den tørre og lette Ager, dog vare ret lønnende og især af udmærket Dvalitet. Anvendt paa Sandjord, selv i raa, ikke udluftet, Tilstand har jeg derefter her kun sporet de bedste Følger. Ogsaa bidrager Mudder til at sfjerne og mildne den stive Leerjord; dog anseer jeg det for meget gavnligt — om ikke aldeles nødvendigt — at dette dertil først godt udluftes, da det ellers, forestiller jeg mig, ved sin Suurhed frembringer endnu mere Kulde, hvorved Sædens Udvikling forhindres eller dog forsinkes, medens Ukrudtet faaer Magt.

Da min første Bestjæftigelse her var ved Kartoffellægning i Udmarken, kom jeg oftere forbi et Stykke Vinterhyede, og lagde derved Mærke til, at omtrent $1\frac{1}{2}$ Ager stod paafaldende tilbage for det andet, var quulagtigt, uden frisk Farve og meget slemt besat med Ukrudt, især Hundefamilie, Artemisia arvense, og Papaver rhæas, her kaldet „Feuerbluhme“. Dette var mig paafaldende, og ved Efterspørgsel om Grunden sagde Hr. Staudinger mig, at dette havde erholdt frisk Mudder, det andet derimod udluftet, og bemærkede, at han vel snarere havde skadet dermed end gavnet, idetmindste for den første Afgrøde. Det for Leerjord bestemte Mudder lader Hr. Staudinger med Haandfarre opbringe, lagt i en Hob 1 M. tykt. Fremmede Arbeidere erholde paa Accord for 256 Cubif Fod (en Schacht-

ruthen) 10 à 11 f me c llb. Efter at det har ligget Vinteren over, overnatte derpaa i den følgende Sommer c. 300 Beder, af og til rigeligt stroede. Efter engang at være omgravet til Bunden, at Gjødningen fuldkommen kan blandes med Mudderet, udføres det i den følgende Vinter paa Ageren og kan nu næsten betragtes som en Gjødning. Denne Methode synes mig meget anbefalende. Et Forsøg med Kunkelroer, plantede i en saadan Mudderhob, lykkedes fortrinligt. Roerne opnaaede en usædvanlig Størrelse fra 12—16 f , enkelte endog 20 à 21 $\frac{1}{2}$ f .

Som en affstræffende Modgrund vil man maaskee anføre de mange eller store Grave, man derved erholder paa sin Mark; dog maa man derved lægge Mærke til, at i de fleste større Marker ofte findes smaae Enghuller, hvilke ere for ubetydelige og tørre til at kunne benyttes som Eng og dog for vandholdige og sidtliggende til Ager; heller ikke behøver man først at afromme, som til Mergel, stundom flere Fod, man har strax brugbart Materiale og ialmindelighed saa dybt som Opfarten tillader, og derfor idetmindste 5 à 7 Fod. Heraf følger, at et temmelig stort Areal kan muddres af en Grav paa et lidet Gladerum; ogsaa erholder man i denne Grav sædvanlig en god Banding for Kreaturerne, der ofte har mere Værdie end den Smule Høe eller Græs deraf erholdes. At Mudder i enhver Henseende er lettere at bearbejde end Mergel og altsaa mindre kostbart, er vel indlysende. En af 2 Heste trukken Styrtefarre, indeholdende 25 Cub. Fod, lægges paa 4 à 6 \square Skridt.

4. Vandafledning især ved Faskiner. Jorden til Grünhof er af Bonitet meget fold og stiv Leerjord. Under de tidligere Besiddere kun temmelig magert gjødslet — skøndt dygtig merglet, for derved at opvarme den — har den stedse ydet et temmelig maadeligt Udbytte. I Forbindelse med rigeligere Gjødsling har Hr. Staudinger især med Kraft iværksat Afledning af skadelig Fugtighed; og med Forbauselse see Arbeidere og Naboer, der over de til Udgravning anvendte betydelige Omkostninger tvivlsomt rystede med Hovedet, nu Grünhofs Marker bugne under de rigeste Afgroder. Dgsaa synes Mergelen nu først ret at vise sine velgjørende Virkninger, tidligere sandsynligviis hæmmet ved Agerens overvættets Suurhed.

Da mange Smaaegrofter ofte i forskjellige Retninger krydse hverandre, og derfor ere til særdeles Hinder for Agerens Behandling, samt tillige optage et ikke ubetydeligt Gladerum, ere alle smaae korte Grofter forvandlede til Faskiner, ledede til en større aabne Hovedgroft. Fordelene for Ager=Gevinst og Ager=Behandling ere saa indlysende, at de næppe behøve min Paaviisning, og jeg skal derfor kun tillade mig at gjøre opmærksom paa en ved Faskiner, med Hensyn til selve Vandafledningen, vunden Fordeel, nemlig: at man nu kan anlægge Groften efter Agerens naturlige Fald uden Hensyn til om samme bliver lige eller krum. Ofte er man ved Anlæg af aabne Grofter fristet til at tage formeget Hensyn til Bequemheden af Agerens Behandling og opnaaer sin Hensigt med Udgravning derfor kun halv.

Jaffiner anlægges her enten med Steen eller Grene, dog ere de første sikkert i enhver Henseende at foretrække. Grøften graves til den Ende 9 à 10 Dvart. dyb, i Bunden c. 1 Fod bred, forresten vilkaarlig. Det sidste Spademaal opgraves ikke før man har Stenene eller Bustværket paa rede Haand til Indstyrning, forsaavidt mueligt at holde Grøften frie eller reen for indfalden Jord.

Med almindelige Samlesteen fyldes nu Grøften til 2 à 3 Dvarteers Dybde. Ved Udløbet i den større Hovedgrøft lægges nogle store kantede Steen for at forhindre Udstridning. Ovenpaa Stenene et lille 3-4 Tom. tykt Lag af Torn, Enebær eller Egebust for at forhindre løs Jords Indfalden imellem Stenene, ovenpaa samme Græstørv med Grønsværen nedadvendt og da den øvrige Jord. Tilbyder det nærliggende Terrain ikke en saa betydelig Mæsse af Steen, er her anvendt saakaldte „Baser“ eller sammenbundne Egegrene. De lægges paa Grøvtkantten i en rundagtig Form, hvis Omfang maa rette sig efter Grøvtens Bredde, tæt sammenpakkede, de længere og tykkere Grene udenom, saa at de godt binde hinanden, og netop saa lang som Grøvten er. Om den saaledes opstillede Bæse bindes nu af to Mænd Pilevaand, 5 til 7 Dvart. mellem Baandene, saa fast som muligt, til hvilken Ende alle krogede og udadstaaende Grene knækkes i Kløvten, for at de kunne lade sig sammenpresse med de øvrige. Efter det sidste Spademaals Opgravning nedstyrtes nu Basen, og lægges ogsaa her ved Grøftens Udløb nogle store Steen. Begge Arter Jaffiner have hidtil tilfredsstil-

lende opfyldt deres Hensigt, dog have der for Grenesaffinernes Barighed ingen Erfaring, hvorimod det er indlysende, at Reparation næsten er umulig, da Grenene vanskelig igjen lade sig opbringe. Hvert Aar anlægges i Brakken Saffiner, vel med noget forsøgede Omkostninger, hvilke de overveiende Fordele dog let igjen opveie.

5. *Eftergjødsfning.* At jeg fremhæver Eftergjødsfning særskilt, og som et Grundforbedringsmiddel, vækker maaskee Forundring, dog haaber jeg ved Efterfølgende at retfærdiggjøre denne min Inddeling. Hensigten med Gjødnings Anvendelse i Almindelighed, at erstatte Jorden dens af Planterne udtømte Næringsdele, og om muligt forsøge dens Productionsevne, er vel den samme med Eftergjødsfning; dog er Hovedsiemedet med dens Anvendelse her, især at ligeliggjøre Ageren, eller med andre Ord at bringe et heelt Nummer i en eensformig Kraft og Productionstilstand. Ved Brakkens Gjødsfning kan dette kun vanskeligt og ufuldkomment opnaaes, da Agerens foregaaende Behandling giver den et eensartet Udseende. De følgende Afgrøder vise imidlertid ofte en stor Forskjellighed, saavel i Qvantum som i Qvalitet, især paa en nylig opdyrket eller grundforbedret Ager, vel kun pletteviis, men dog saavel til Skade for Pungen som stødende for Diet. Denne Forskjellighed sees og meget tydeligt paa Stubbene, hvorfor Eftergjødsfning stedse anvendes om Efteraaret paa Stubjord. Møget stroes saavidt mueligt strax efter Bognene, under bestandigt

Tilfyn af en af os Værlinge, der enten først med smaae Riis have afmærket de kjendelig magrere Steder, eller selv kjøre frem, og forresten maae paasee, at der strøes ligeligt, samt tykt eller tyndt efter Agerens og Gjødningsens Bestaaffenhed. Kan Gjødningen af Mangel paa Folk ikke vœibliffelig strøes, er ligesuldt ved Afslœsningen en Værling tilstede, der da maa affstridte Afstanden mellem Raderne, 1 Ruthe eller 5 Skridt, ligesaa mellem Hobene, og derved lægge noie Mærke til Agerens og Stubbenes Bestaaffenhed for paa de flettere Steder at gjøre kortere Mellemrum mellem Hobene. Sidste Efteraar havde jeg sædvanlig denne Plads, og forbeholdt mig altid de fletteste Steder, for derpaa at anbringe den kortere og bedre Skovlegjødning, der sædvanlig mod Middag og Aften udbragtes, hvilket fuldkommen vandt min Principals Bisald.

Denne Eftergjødfning foretages ikke i noget bestemt Nummer, men hvorsomhelst det findes nødvendigt, for saaledes hurtigt at opnaae, hvad Agerens idelige Behandling vel efterhaanden vilde medføre, skjøndt først efter flere Aars Forlob.

Sædskifte; — Saaemethode; — Udsæd.

Den herværende Inddeling i 6 Nummer er temmelig almindelig i Mecklenborg, og er det stedse et Grundprincip, at al dertil tjenlig Ager i Braknummeret besaaes med Vinterhvede. Frugtfølgen i Indmarken og ved Grünhof er følgende: 1) Aar, Brak, 2) Vinterhvede, — paa den lettere Ager Rug, 3) Gr-

ter og Byg; 4) Havre med isaaet Klover og Græsfrø; 5) Klover til Slet; 6) Græs.

Et lidet Stykke af Brakken saaes med Kaps og Rübßen, dette gjødes stærkere og maa derfor yde en Halmasgrøde mere, nemlig: 1) Brak, stærkgjødet; 2) Kaps eller Rübßen; 3) Hvede; 4) sædvanlig Bønner eller Hør, og Urter; 5) Sommerhvede eller Havre med isaaet Klover; 6) Klover til Slet samt Græsning til følgende Mars St. Hansdag.

Saameget af Urtestubbene, som man kan eftergjødske, lægges ud med Rug, og saaes strax om Efteraaret Thimothie, Kloveren derimod om Foraaret. Om løbet i Udmarken er: 1) Brak, (Halv- eller Sommerbrak fra St. Hansdag af); 2) Winterkorn; 3) Kartofler; 4) Sommerrug eller Havre; 5) Klover og Græs, sædvanlig kun benyttet til Græsning for Faarene eller Plage til følgende Mars St. Hansdag.

Et heelt Nummer lægges ikke med Kartofler, men endeel besaaes i 3die Mar med Sommerkorn og ligger et Mar længere til Græsning.

Den mecklenborgske Saaemethode fortjener at berøres, saavel for sin Forskjellighed fra den mig hidtil bekjendte, som for sine efter min Mening ikke ubetydelige Fortrin. Af et Sædelagen, fastbundet over Skuldrene, saaer Mecklenborgeren saavel med den høire som venstre Haand. Han har det derved stedse i sin Magt at saae med Binden — hvorved Sæden bedre og mere ligeligt fordeles — og dog saavel frem som tilbage, hvorved intet Trin gaaer unyttet bort; han gaaer da bestandig der,

hvor det sidste Sædefast naaede til. Unægtelig hører der temmelig megen Dvælse til, men dog har jeg seet Korn særdeles fortrinlig saaget paa denne Maade.

Det samlede Areal til Lübssee og Grünhof udgjør circa 40 Last eller omtrent 1100 Tdr. Land, og har Udsæden i det foregaaende Aar været følgende:

Udsæden.	Indmark Lübssee.		Indmark Grünhof.		Udmark.		Summa.	
	Sch.	Mg.	Sch.	Mg.	Sch.	Mg.	Sch.	Mg.
Vinterhvede	205	12	268	8	50	=	524	4
Vinterrug	38	4	10	=	100	4	148	8
Sommerhvede	8	4	=	=	=	=	8	4
Sommerrug	=	=	=	=	31	=	31	=
Polste Lindses blandet med Sommeruggen	=	=	=	=	8	4	8	4
Biffer	13	=	7	6	=	=	20	6
Bønner	15	=	=	=	=	=	15	=
Erter	56	8	51	12	=	=	108	4
Havre	276	=	168	=	97	4	541	4
Byg	106	=	65	=	65	6	236	6
Kartofler	=	=	=	=	160	=	160	=
Boghvede	7	8	=	=	=	=	7	8

Jordens Dyrtning

især Brakkens Behandling.

Kun smaae til Opdyrtning bestemte Engpletter, eller saadanne sidtliggende Steder, hvor Grønsværen er meer end almindelig seig, opbrækkes om Esteraaret, efterat Grønsværen først paa langs og tværs er gennemstaaret med et dertil indrettet Redskab, omtrent som en Erstirpator, forsynet med stærke Langjern, da det ellers, i ret seig Jord, er umuligt med den her brugelige Høke at holde en nogenlunde reen Jure, og endnu

mindre vende den. Forresten opbrækkes Brakken ikke før Foraaret, en stor Deel deraf først henimod St. Hansdag for Græsningens Skyld. Da Jorden hvert 6te Aar brækkes, og Grønjorden kun er $1\frac{1}{2}$ à 2 Aar gl. kan Ageren ret vel i saa kort en Tid, ved omhyggelig Bearbejdning, fuldkommen tilberedes, uagtet den med Hake opbrækkede Grønjord har for en Fremmed et jammerligt Udseende, mere liigt en af Sviin omrodet Ager end en opbrækket Brak.

Smidlertid ere Mecklenborgerne saa indtagne for deres „Hake“, at kun meget Faa vilde indrømme Ploven Fortrin, og selv da blot til Rægning af Grønjord; ogsaa vide de ved Harvning, især Rundharvning, saalænge at omryste Græstørvene, at Ageren tilsidst kan kaldes løs Jord, og formaaer Haken først ordentlig at vende Juren, da bearbejder den Jorden meget løsere og desaaarsag vel bedre end Ploven, skjøndt den dog altid er og bliver et klobset og for Arbejdsdyrene besværligt Redskab.

Talmindelighed hakes Brakken fire Gange; harves jævnlig, ligesom den og ofte tromles med en stor Fiirhestetromle, for bedre at pulverisere Jorden, samt stundom og for at holde paa Fugtigheden. Her udføres Gjødningen sædvanlig paa Grønjorden; paa den til tidlig Foraarshafning bestemte Jord i Løbet af Vinteren, paa den øvrige i Forsommeren. Det er nemlig Hr. Staudingers Grundprincip at anvende Gjødningen saa frisk som muligt, idet han paaftaaer, at den saaledes hurtigst og kraftigere viser sin Virkning. Er dens Virkning og af mindre Varighed, saa er det tillige ind-

lysende og almindelig anerkjendt, at man med frist Gjødning rækker meget længere end med udbrændt, og har Hr. Staudinger det saaledes i sin Magt at gjødske en stor Deel af sin Mark 2 Gange i Omløbet. Paa Brakken lægges et Fjirhestelæs c. 20 Centner paa 16 à 20 □ Roder.

Det er stedse en Regel, at den om Sommeren udførte Gjødning strax strøes og nedhaves. Jorden behandles til en Dybde fra 6 til 8 Tommer, Sædefuren 5 à 6 Tom. For Saaeningen gives en Tand med Jernharver og saaes enten med Haanden eller den albanste Saaemaskine. Sæden nedbringes med en eller 2 Tænder af Jernharver (Baarsæden ofte med Haken) og jevnes tilsidst med Trærundharver. Umiddelbar derpaa trækkes med en dertil indrettet Hake de fornødne Vandfurer, hvis Kanter ligeledes strax afrives. For videre fornøden Udgravning sørges som tidligere berørt tilbørligt, og anlægges især mange Faskiner.

Stundom harves, eller oftere tromles Vinterhyeden om Foraaret, hvilket dog retter sig efter Omstændighederne og Vinterens Bestaffenhed.

Ogsaa tromles om Foraaret sædvanligt den spæde Kløver.

Da Udmarken for størstedelen er let Sandjord, brækkes Brakken først ved St. Hansdag og behandles forresten som den øvrige.

Med Undtagelse af den Deel af Marken, som skal muddres i Løbet af Vinteren, efteraarslægges al til Baarsæd bestemt Stubjord. Sæden saaes paa Efteraarsfuren, og bliver da nedbragt ved en let Hafning,

eller og efter foregaaende Foraarshafning. Det første er sædvanlig Tilfældet med Urter og Havre. Da dybtgaaende Harver her mangle, bliver i Almindelighed enhver Sædart, der udfordrer en stærk Dækning, med Hafen nedbragt, 3 à 4 Tommer dybt.

Paa Sædeageren spiller Trærundharven stedse en vigtig Rolle; den anvendes bestandig til Agerens Jevning, ligesom det isaaede Kløver- og Græs-Frøe dermed nedbringes. Foruden Rødkløver, Hvidkløver og Thimothi, iblandes tillige den, for sine gule Blomster, saakaldte gule Kløver.

Paa god Jord lykkes den gule Kløver i Almindelighed særdeles vel, busker sig overordentlig, bliver temmelig høi, men har en meget tyndere og finere Stængel end den røde Kløver, hvisaarsag den saaet for sig alene let gaacr i Veie. Dens Stængel er næsten fra Roden, med korte Mellemrum, besat med smaae fine Blade; vel bjerget giver den et udmærket Foder. Den er meget frøebærende og tager tiltakke ogsaa med meget slet Jord, hvorfor den og af Nogle kjendes under Navnet: Steenkløver „Steinklee.“ Dens Frøe er sort og kantet, har nogen Lighed med smaae Boghvedeforn.

Endnu skal jeg tillade mig at omtale saadanne her dyrkede Planter, hvilke enten ere mindre almindelige, eller hidtil vare mig aldeles ubekjendte.

a) Rübſen. Denne Plante har megen Lighed med Raps, behandles som denne og betales sædvanlig til samme Priis. Dens Frøe er bruunt og næsten en halv Gang saa stort som Raps. Den taaler meget bedre en streng Vinters Indvirkning end Rapsen, er i

det hele mere haardsør og modnes omtrent c. 14 Dage tidligere. Begge Dele saaes derfor her, hvorved Arbeidet mere ligeligt fordeles. Den saaes til samme Tid som Rapsen (her sjelden før midt i September), noget tyffere formedelst dens større Frøe, omtrent i Forhold som 6:5.

b) Dodder. Denne, som Ukrudt i Hør bekjendte og forhadte Plante bliver her dyrket, og ofte med Fordeel; kun maa Jorden dertil være temmelig kraftig, reen og meget godt behandlet. Dodder har især sin Plads paa omhøvet Rapsager, saaes først eller midt i Mai, og sildigere, naar kun Veirliget er gunstigt, ikke altfor tørt. Frøet skal være temmelig olierigt og betales sædvanlig med $\frac{2}{3}$ eller $\frac{3}{4}$ af Rapsens Priis.

c) Polske Lindser. Disse have megen Lighed med Biffer. Straaet er fint og bladrigt og har temmelig mange men korte Bælge. Kjærnen er graabrogget. De tage tiltakke med meget ringe Jord, og saaes derfor blandede med Sommerrug, som sidste Kjærø paa de fletteste Sandsteder i Udmarken, hvor de som oftest lykkes ret godt. Straaet skal være et kraftigt og nærende Foder, men vrages af de fleste Kreaturer formedelst dets skarpe, bidende Lugt. Kun Faarene æde det begjærligt. Kjærnen er et kraftigt Hestefoder, men fortaeres i Begyndelsen ligeledes kun med Uvillie, en Følge af dens strænge Lugt og bitter Smag.

d) Hestebønner. Dette nærende Hestefoder fordrer som bekjendt temmelig fast og kraftig Jord. De saaes som 3die Kjærø efter Rapsstub-Vinterhvede. Paa Hvedestubben udbringes og nedhøves om Efteraaret

Gjødning; forresten behandles Ageren som til Urter. Ved Høstningen meies og bindes de i Røg som andet Korn. Paa 70 à 80 □ Roder faaes en Schfl. eller c. 6 à 7 Skpr. pr. Td. Land.

e) Humle. Jeg havde her Leilighed til selv at deeltage i Plantningen. Denne foretoges d. 6te Mai paa et lidet Stykke Jord, der formedelst sin Figur og Beliggenhed i en Udside af en Granskov var mindre skiftet til Ager, men derimod særdeles til Humle, i det nemlig kun den længste Side mod S. V. er aaben, de andre derimod omgivne af Skov. Jorden er siddiggende og fugtig, har sandblandet Leerunderlag, dækket af et tyndt Lag Moor eller raae Muld, dannet af forraadnede Løv og Plantedele. Den affattes i Bede, 3 Fod brede, mellem hvilke en 2 Fod bred Rende gravedes et godt Spademaal dybt; den opfaste Jord jevnedes ovenpaa Bedene, i hvilke 8 à 9 Al. høie Stænger opreistes med 3 Alens Mellemrum. Paa hver Side af en Stang, en Fod fra samme, plantedes en Humlerod lagt paa skraa i Jorden, stedsse saaledes at Dinene paa Roden vende mod Stangen. Rødderne vare først drevne til Spiring i god kraftig Havejord. Efterhaanden som de unge Planter opskyde, fastbindes de til Stangen, løseligt med Bast, indtil de flere Gange have omslynget samme og formaae at holde sig selv, og er derved at iagttage, at alle Planter efter een Side omslynget. Humlen, benævnet engelsk, har allerede i sidste Efteraar givet et meget rigt Udbytte og vare Kopperne overordentlig store. Vel er jeg ingen Kjender, men dog troer jeg at turde paastaae, at Humlen i Dvalitet næppe

kunde maale sig med den ifjor paa Hofmangave ind-
 avlede, hvilket muligt turde have sin Grund i en, efter
 min Mening, temmelig tidlig Afplukning.

Af Rodfrugter dyrkes Kartoffler og Runkel-
 roer. Af hvide Spisepotter, saavel tidlig som sil-
 digmodne, kun det til Huusholdningen og Gjenplantning
 fornødne Quantum, forresten røde Dvægpotter, hvilke
 Hr. Staudinger anseer for meest lønnende. Kartofflerne
 have deres Plads i Udmarken efter Brakruget. Den
 Deel af Jorden, der til Rug er paaført Mudder, om-
 haves om Efteraaret, den øvrige, der i Vinterens Løb
 skal paaføres Mudder, tidlig om Foraaret. Efter af
 og til at være harvet, lægges Kartofflerne først eller
 midt i Mai i hveranden Fure, efter Høen, der danner
 et Mellemrum af 2 Fod; mellem Kartofflerne i Raderne
 1½ Fod. Saalænge de unge Kartofflers Størrelse til-
 lade det, forstyrres Ukrudtet med Harve, først med jern-
 tændede og derpaa med Trærundharver, hvilke særdeles
 vel afryste al Muld og Jord fra de oprevne Dvækker
 og Ukrudsplanter, hvorved disse lettere fortørres og
 ødelægges.

Ved Høningen seer Mecklenborgeren mere paa
 en løs end dyb Behandling. Det dertil her brugelige
 Redskab er en let Genspænderhøke, der bearbejder Jor-
 den særdeles løs og anbefaler sig ved sin Simpelt
 og Billighed.

Kartofflerne hippedes kun 2 Gange og temmelig
 tidlig. Til Kartofflernes Opbringen benyttes den almin-
 delig saakaldte Bughøke, der hertil turde være mere
 brugbar end Pløven, af hvis skarpe Langjern og Skære

saamange itustæres. „Hafen“ derimod synes ved at holdes lige, fortrinlig at arbejde sig under Kartoflerne og oprode samme uden egentlig at vende nogen Jure.

Kunkelroer dyrkes hvert Aar i et og samme Stykke Land, stort 1 Td. 272 □ M., beliggende ved Dagleiernes Haver, hvor Korn altsaa var udsat for at ødelægges af deres Fjederkreaturer. Til den Ende erholder det hvert Efteraar 9 à 10 Fjirhestelæs frist Gjødning, der strax nedhaves. Tidlig om Foraaret haves det igjen, harves jævnlig og i Midten af Mai omgraves det af „Hofgängerne“ til Plantning. (Hvor Haandarbeidskraften er ringe, maatte vel en Møining kunne gjøre det samme). En Eftermiddag gravede under mit Tilsyn hvert Fruentimmer c. 340 □ M. Efterat Stykket var jævnet med Rive, plantedes det af 2 Fruentimmer. Med en 18 Tommer lang Stok affattes Afstanden mellem Raderne, rettede efter en Snor, og af det ene Fruentimmer ligeledes mellem Frøfornene, hvis Plads betegnedes ved et lidet Hul, hvori det andet Fruentimmer nedlagde et Frøforn omtrent 1 Tomme dybt.

Kunkelroerne havedes et Par Gange med Haandhæve; første Gang midt i Juni, og har man da tillige at optrække de overflødige Planter, hvorved iagttages, at man med den venstre Haand holder en af de kraftigste Planter fast undertrykt, medens man med den høire optrækker de øvrige. De optrukne kunne benyttes til Efterplantning, hvor nogle fattes. Uagtet den ugunstige Indvirkning af Forsommerens lange Tørre, havde

vi dog ved Dybgravningen 750 Schfl. = ca. 204½ Tønde.

Ogsaa give de forud affaarne Blade et kraftigt Grønsfoder for Køer og Sviin.

Opbevaring af Kartofler og Runkelroer er følgende:

Paa en let Sandager tæt under en Granskov ikke langt fra Gaarden graves en Grav, 4 Fod bred oven, og 2½ Fod bred i Bunden, samt 3 Fod dyb. Denne fylbes med Kartofler eller Køer, som opstables over Jorden i sammenstovlet Tagform omtrent 2 Fod høi. De dækkes paa sædvanlig Maade med Straae og Jord, ovenpaa hvilken ved tiltagende Frost lægges et Lag Hestegjødning eller Skjever omtrent 1 Fod dybt. Kartoflerne holde sig ved denne Methode meget vel, dog er dette jo kun anvendeligt paa let og tør Jord, og tør jeg ei heller lade uberørt, at de øverste ere temmelig udsatte for Spiring eller Gjennemvoren.

Høsten.

Kløver og Høebjergning. Til Kløver og Høeflet er Leestagen forsynet med en lille Boile, hvorved Kløver og Græs ikke lægges over det ganske Skaar, men ligesom Korn, samlet lægges ved venstre Side. Kløveren vendes sædvanlig 1 à 3 Dage efter Sletten, ikke fra Siden men fra Enden af Skaaret, saaledes at dette bliver paa samme Plads. Dagen efter, helst om Morgenen, sammenrives hvert Skaar i smaae Hobe, noget større end Korneg, i lige Rader og reent revet

mellem Raderne. Fordre Omstændighederne, at disse Bunker maa vendes, skeer det helst Morgen og Aften.

Man har nu Kløveren forsaavidt samlet og udsætter sig ikke for ved Staffætning at tabe dens Blade og finere Dele, hvilket ved den megen Riven, især naar Kløveren er stærk tør, saa ofte skeer.

Staffenes Storrelse berøer paa Omstændighederne og Kløverens Tilstand, dog ere de altid løst satte. Staffætningen udføres her sædvanlig ved at man med en Fork flytter 2 Rader paa den 3die, fra begge Sider, eller 8 Bunker paa den 9ende.

Eng høe. 1 à 2 Dage efter Sletten sammenrives 2 Skaar, vendes Dagen efter fra Enden, og hvis det er muligt sættes samme Dag i smaae Staffe eller Hobe, omtrent en god Favnsfuld, ligeledes i Rader. Paa en solrig Dag spredes disse Bunker om Formiddagen og ere om Eftermiddagen sædvanlig tjenlige til at sættes i Staffe, vel løse, dog ikke altfor smaae for ei at have altfor mange Steder at esterrive ved Indkjørsel, hvilket er meget tidsspildende især hvis Høet er kort.

Overhovedet er det en Regel at Høet, naar det først har været i Hobe, ingen Nat over ligger udstrøet.

Næsten alle Engene flaaes 2 Gange, sidste Gang strax efter Høsten, og behandles som Jorslet, kun at man derved maa være meget forsigtig, da Efterfletten er federe og saftfuldere og derfor vanskeligere, men velbjerget giver det fineste og bedste Høe.

Om Fremgangsmaadernes Hensigtsmæssighed tvivler jeg ikke, og naar man ikke vil see paa den Smule

forogede Arbeide, Klover og Høehøsten efter denne Methode medfører, kan man virkelig derved erholde særdeles skjønt Høe, vel bjerget, fint dustende og særdeles bladrigt. Enghøets skjøne næsten friske Farve og fine Duft anpriser ligeledes Methodoen.

Kornhøsten. Alt Kornet lægges paa Skaar med Verktoei omtrent som det sjellandske. Endeel af Rugen og Hveden bandtes strax efter Meierne, dog er det almindeligst, at Kornet (især Sommerkorn og Hvede) 2 à 3 Dage efter Omstændighederne ligger paa Skaar. Regene, der kun erholde eet Baand, sammensættes ligesom i Fyen, 2 og 2 mod hinanden med smaae Mellemrum mellem hvert Par. Stubbene rives med Hesterive, her kaldet „Hungerharke.“ Ved Indføringen opstikke — række — 2 Karle, og tilrettelægges paa Vognene af 2 Fruentimmer. Der føres bestandig med Verelvogne, saavel ved Høe som Kornhøsten: en uforspændt Vogn affstikkes af 2 andre Karle, medens Hestene strax spændes for en tom Vogn og saaledes bestandig holdes i Bevægelse.

Ved Afbringningen er stedsse een, stundom 2 Mænd til Afløsning for at det kan gaae rast, og have vi ofte afbragt et stort Fjrhjeste læs i 10 Minutter. I Laden gaaer det saaledes altid i dobbelt Gang og er det et livligt Skue fra Kjøregangen at see de store Reg passere fra en Fork til en anden uden at nedlægges ofte igjennem 5 à 6 Par Hænder.

Gjødnings Opbevaring og Anvendelse.

Da det, som tidligere meldt, her er et Grundprincip at anvende Gjødningen saa frisk som muligt, kan der ikke siges Meget om dens Opbevaring og sikkert kunde denne, især med Hensyn til Pladsen, være omhyggeligere og hensigtsmæssigere. Imidlertid iagttages det nøie, at den strax efter Udbringning af Staldene jævnes, for ikke ved Ujevnheder og deraf følgende Abninger at priisgive den for Luftens Indvirkning og Udtørring, hvorved den tillige let mugner, og har, efter Hr. Staudingers Paastand, idetmindste skimlet Faare- og Koegjødning tabt sin bedste Kraft.

Derimod ved Gjødningens Anvendelse paa de forskjellige Jordarter lagde jeg Mærke til en mig paafaldende Modsigelse til den af flere Praktikere udtalte Anskuelse, nemlig: at man paa Sandjord hellere bør anvende Koegjødning end Heste- og Faaregjødning, fordi den sidste hurtigt lader sig opløse i Sandjord, der, poreus og let, afgiver den tilføiede Næring til det første Værk i Rotationen, hvilke desaaarsag ofte blive Leiesæd eller vel endog forbrænde, medens de sidste næppe ere middelmaadige. Koegjødning derimod kjølner Sandjorden, opløses ikke saa hurtigt og er derfor af varigere Virkning.

Her saae jeg nu det Modsatte at være Tilfældet, nemlig Faaregjødning paa Sandjord. Det skete ikke af Mangel paa Koegjødning; ei heller kunde det falde mig ind, at det var planløst og uden Grund; dertil er Hr. Staudinger en altfor tænksom Mand; jeg tilkjendegav ham derfor min Forundring, forklarede ham de

mig hidtil lærte Anstuelser, og bad ham meddele mig sine. Han indrømmede, at de samme Anstuelser ogsaa her vare almeengjældende, og forsaavidt havde sin Rigtighed, naar man paa Sandjord kunde anvende fuldkommen frisk Koe gjødning, men Erfaring havde lært ham, at gammel ubbrændt Koe gjødning paaført Sandjord ofte var et forgjæves Arbejde, da man flere Aar efter vilde finde største Delen af Gjødningen i forfullet Tilstand uden at være gaaet over i — eller tilegnet af — Madjorden, og altsaa uden at komme Planterne tilgode. Dette var derimod ikke Tilfældet med Heste- og Faare gjødningen; dog anvendte han helst Faare gjødning og vel ikke altsfor stærk, men hellere desto oftere; paa skarp Sandjord fordrede han saaledes ikke af Gjødningen Virkning til mere end 2 høist 3 Afgrøder, gjødede da igjen, eller anvendte som Surrogat Mudder eller Peermergel.

Enges Forbedring og Afbenyttelse.

Med Omhu opfanges al fra Ageren afledet Fugtighed og henledes til de nærmest liggende Enge for der at benyttes til Dverrisling. Denne er vel kunstløs og simpel, men viser ikke destomindre sine herlige Virkninger, og turde maastee netop formedelst sin Kunstløshed og Simpelhed, samt mindre Kostbarhed, være mere praktisk og almeenanvendelig, end de kunstmæssigt anlagte Rislingsenge, om hvis Hensigtsmæssighed jeg forøvrigt har overtydet mig ved at bese det udmærket smukke Rislingsanlæg ved Arbejdsanstalten i Güstrow, bestyret

af Ober-Inspector v. Sprewitz sammesteds. Her (til Pübssee) ere Hovedgrøfterne ved saadanne Enge, hvor betydeligere Vandløb have, forsynede med en eller flere Sluser, ved hvis Hjælp Vandet opstemmes og bringes ind i smaae høitliggende Grøfter, for derfra enten umiddelbar at sætte Engen under Vand, eller hvis dertil ikke er nok, da videre fortlede det igjennem smaae i Sand anlagte Rønder.

Sandet dertil paaføres paa Frostens og anlægges i smalle c. 1 Fod høie Strimler omtrent som en Fodstie, hvorfra, saavel som fra de egentlige Smaagrøfter Vandet udledes paa Engen ved hist og her at gjennemstikke Grøstefanten; thi en ordentlig Risling over hele Grøstefanten kan kun tilfældigviis finde Sted, da Engens Nivellering, deels af Mangel paa Kjendskab til samme, deels for at undgaae de dermed forbundne Beføstninger, hidtil er undgaaet.

Imidlertid har Man sidste Foraar antaget en hannoveransk Engmester og lader en Eng kunstmæssigt anlægge i saakaldet „Hang-Bau.“ Ei heller tvivler jeg om sammes Hensigtsmæssighed, naar som her Engens Beliggenhed og Vandmassens Tilstræffelighed taler derfor, og vil den vist rigeligt lønne de anvendte Beføstninger.

Engene slaaes bestandig 2 Gange*), sidste Gang strax efter Høsten, og afgræsses derpaa med Kreatur-

*) Man glemme ikke, at Stedet har 14 Dage længere Sommer, end Sjælland.

rene. Saasnart Køerne ere indbundne, benyttes Bandet til Dverrisling og fortsættes saalænge Veiret tillader det. Ved Foraarets første Indtræden tager det igjen sin Begyndelse, og ledes Bandet successive over de forskjellige Dele af Engen til henimod Midten af Mai, efter Veirets og Foraarets Beskaffenhed. Et høitliggende Stykke Eng, hvor Bevanding ei kunde iværksættes, og som dog tidligere har givet et meget sparsomt Udbytte, da det næsten overalt var mosbevoret, er paa følgende Maade forbedret. Paa en Sandrevle under en Granskov mellem samme og Engen overnatte i Sommeren 1846 c. 500 à 600 Faar. I den følgende Vinter paa Frostent, paaførtes Engen dette Sand, og afgravedes et Lag fra 4 til 10 Tommer, gradviis dybere fordi det var en Hældning, hvor altsaa Urinen stedse sank nedad. Allerede i denne Sommer lønnedes det anvendte Arbeide med de herligste Frugter, og var især Estersletten særdeles udmærket. Paa de høiere Steder paaføres forresten kort Skovlegsjødning, Feieskarn blandet med Afke o. s. v.

Nogle Engpletter under en Granskov, ialt omtrent 1000 □ Ruthe, der ligge temmelig høit og intet synnerligt Udbytte afgave, ere i denne Vinter overførte med Sand. Arbeidet udførtes af fremmede Dagleiere med Haandkarre paa Accord og maatte de transportere Sandet indtil 12 Ruthe fra Afgravningsstedet samt lægge det saa tæt, at det efter Strøeningen dannede et 4 à 5 Tommer tykt Lag. De erholdt pr. □ Ruthe 2 þ mecklenborgsk. Det er nu Hr. Staudingers Hensigt at opbrække samme, saaledes at kun en tynd Grøn-

svær kommer oven paa Sandet, derpaa beplante Engen med Kartofler eller Runkelroer, og herefter med Havre eller Grønfoeder udlægge samme til Græsning, hvortil det skal benyttes, saalænge det dermed viser sig lønnende.

Kreaturhold; Røgt og Pleie.

a) Heste. Her holdes 24 Arbeidsheste eller 6 Spænd. Da her bestandig kjøres med 4 Heste, har hver Karl sit Spænd, som han selv maa fodre og passe. Haffelsen skæres paa Maskine, næsten bestandig Vinterhvedehalm, og erhoder ialmindelighed hvert Spænd i Døgnet en Schfl. Havre, i Sædetiden desuden $\frac{1}{2}$ Schfl. gruttet Sværkorn, Urter, Bønner, eller Lindses.

Mudder- og Mergelkjørsel, Skovarbeide etc. give rigeligt Arbeide for Hestene om Vinteren, og have de under mit Ophold kun $\frac{1}{2}$ Dag været i Stald formedelt særdeles strængt Veir.

Om Vinteren erhoder hvert Spænd $\frac{1}{2}$ Schfl. Havre og 1 Schfl. dampkogte Kartofler. Hestene holde sig temmelig istand, dog paastaae Karlene, at de ere mere døse og mindre kraftige efter dette Foder, end efter 1 Schfl. Havre alene. De regne altsaa 1 „Fas“ ($\frac{1}{2}$ Schfl.) Havre bedre end en Schfl. Kartofler. Hestene vandes i Stalden. At de hver Morgen strigles ligesom ogsaa hver Aften tilbørligt strøes, paasees noie. Gjødningen udbringes sædvanlig kun et Par Gange ugentlig. Paa de fleste Herregaarde, hvor Haffelse-Maskine fattes, maa hver Karl selv forsyne sine Heste

med Haffelse, skaaren om Middagen eller om Aftenen i Mørke, og har hver Karl da sit eget Skærelad. Dog har denne Methode flere Ulemper; ofte fattes Karlene Tid til at tilveiebringe Haffelse i tilstrækkelig Mængde og af ordentlig Dvalitet; enten maae da Hestene lide derunder, eller Karlene, ved at stjæle Korn, saavel af torffen som især i Neg, søge ved mindre Arbeide at holde Hestene istand, og tør det vist paaataes, at denne Methode i Almindelighed kun afgiver en slet og uordentlig Fodring. Paa Mastine skaaren Haffelse er og behageligere for Kreaturene, deels kortere (for Heste kun $\frac{1}{4}$ Tomme lang) og især blødere formedelst Straaets Passeren igjennem Jernvaltsler, ved hvilke det trækkes frem under Knivene.

Til Opdræt holdes bestandig 6 à 10 Følhopper og en Hingst. Hopper og Plage græsses om Sommeren paa dertil med Rækværk indhegnede Græsningspladse. Om Vinteren fødes de paa Parcelgaarden Grünhof, alle løsgaaende, Følhopperne hver i sit Rum, Plagene en 3 à 4 tilsammen efter deres Alder. Til de i Vinter der placerede 14 Følhopper og Plage er henført 10 Læs Høe, og erholde de forresten kun skaaren Havrehalm, Havre og Vinterhvede-Avner, samt al ved Tærstningen affeiet kort Foder eller Bipper (Emter, Helmt). Hingsten, de smaae Føl, samt de til Salg bestemte Plage holdes paa Lübssee, og erholde til Halmhaffelse foruden Havre og Hvedeavner tillige en Smule Korn. Naar Hoppeplagene ere 3 Aar gl., ledes de til Bedækning og sælges efterat have opfødt et Føl, hvis de ikke ere bestemte til bestandig Opdræt. Vallakkerne

opfodes ligeledes til 4 Aars Alderen uden Arbeide. Ras-
cen udmærker sig ved en smuk og ædel Form, en slut-
tet Bygning og stærke velstillede Been og Knokler. Hr.
Staudinger er derfor ei alene en heldig og ialmindel-
lighed præmievindende Concurrent ved det Güstrower
Dyrskue, men hans Dyrbræt er tillige søgt, og sælges
til ualmindelig høie Priser. Flere ere saaledes folgte
til fyrstelige Stalde og betalte med 60 à 80 Louis'dors,
enkelte endog med 100.

b) Hornqvæget. Her holdes c. 60 Malfesøer,
2 Tyre og 10 à 12 Stfr. Ungqvæg samt 20 Træk-
stude. Sidste benyttes alene for Hakene og holdes der-
med 5 Hæft uafslædig i Bevægelse fra Foraarets tid-
ligste Indtræden til Vinteren indfinder sig, og daglig fra
Solens Dvgang til efter dens Nedgang, i det der nem-
lig 2 Gange daglig verkes med Drene, hvorfor de og
benævnes Berelshæft. En Arbeider (hvis Løn er næv-
net ovenfor) omhæfter i Gjennemsnit 10 à 12 Stfr.
Land daglig. Studene fodres om Vinteren med Hak-
kelse af Havrehalm og Emter af alle Kornarter; Ef-
teraar og Foraar tillige nogle Havreneg og dygtig Høe;
efter Kløversletten komme de paa Græs. Køerne græs-
ses om Sommeren løse, vogtede af en Hyrde med Hund;
Kaldene i indhegnede Rum. Paa Græs-Nummeret er
en med Rækværf indhegnet Plads paa et høit Sted,
hvor Køerne overnatte, af og til rigeligt strøede. Sam-
me omflyttes i Sommerens Løb et Par Gange, og
saaes derefter i næste Aar enten Raps, eller under
Brakaaret Hamp og derefter Hvede, for ikke at erholde
Veiesæd.

I Kveftalden staae 2 og 2 Rader over for hinanden med Hovederne tilfammen mod en 2 Fod høi med Fliser broelagt Fodergang, 4 à 5 Fod bred, og hvis ene Ende vender mod Kjøregangen, hvorpaa om Efteraaret tærskes, og hvor om Vinteren Haffelse indmænges i dertil bestemte Rum, foruden at Runkelroer opbevares der samt Halm og Høe nedstyrtes o. s. v. I selve Kveftalden er ikke broelagt, men kun Keergulv, og Køerne staae med Forbenene noget høiere. De vandes 2 Gange daglig og strøes hver Gang meget rigelig. Gjødningen udbringes kun 2 Gange ugentlig, og har 6 „Hofgängere“ dermed hver Gang en halv Dags Arbeide. En Rad Køer, c. 10 à 12 Stkr., maae da saalænge udlades i Gaarden. Gjødningen udbæres paa Bør. En Stald for 2 Rader Køer er omtrent 16 à 17 Fod bred. Uden at jeg egentlig kan paavise betydelige Ulemper ved denne Indretning, synes den mig dog mindre tiltalende, ialtfald maatte Stalden være c. 20 Fod bred, saa at man under Keenmugning ikke behøvede at trække Køerne ud.

Køernes Fodring er følgende:

Om Morgenen Havrehalm; saasnart det bliver lyst, reenseies Fodergangen og gives Haffelse, hvormed vedblives til henimod Kl. 10, da vandes og gives Høe, og da Havrehalm, hvorefter Skoderne eller Dørene for Fodergangen tilskydes, og Dvæget lades nu i Koe til Kl. 1½ à 2. Efter Fodergangens Keenseining fodres da igjen med Haffelse til Kl. 3 à 4 og derpaa som om Formiddagen Vand, Høe og Havrehalm. Køerne vandes i Gaarden. Haffelsen stærkes paa Maffine om-

trent $\frac{3}{4}$ Tommer lang af Byghalm, og fodres daglig 15 Sække fulde à $4\frac{1}{2}$ Schfl. blandet med 2 à 3 Sæffuld Avner og 6 à 8 Schfl. fintstødte Kunkelroer. Lagviis blandet overdrysses det med Vand og bruges dertil 4 Spande fulde. Efter tilbørlig Omskovling og Blanding bringes Haffelsen i et Brædderum, hvoraf havees flere, faststampes, og overligger 2 à 3 Dage efter Veirets Beskaffenhed for om muligt at gaae i Varme, hvilket dog ved stræng Frost ei opnaaes. Haffelsen fortæres begjærligt, og Køerne holde sig ved dette Foder særdeles vel. Naar Kunkelroerne mod Foraaret ere forbi, skæres $\frac{1}{6}$ eller $\frac{1}{5}$ Klover mellem Haffelsen.

Fleertallet af Køerne ere af Race oprindelig jydskt og holstenst, hvilke nu krydses med Tyre af Ayrshire-Racen. 1841 lod Hr. Staudinger sig bringe directe fra Skotland 2 Ayrshire Dvier, og forskaffede sig en Fuld-blodstyr. Denne Race er ikke stor, men udmærker sig ved en bred, fyldig og tætfluttet Krop, er meget trivelig, fin af Hoved, Hud og Knofler, samt særdeles melkgivende. Skjøndt de vel kunne kaldes noisomme, med Hensyn til Dvalitet, er det dog en Kjendsgjerning at de fortære et større Dvantum Foder end de andre Køer. Ei heller troer jeg, de i Haardforhed kunne maale sig med de jydskke. Opdrættten tages saa meget som muligt af denne Race, og havees deraf allerede 12 Køer og nogle Dvier foruden et Par Tyre. Ved Dyrstuet i Güstrow d. 27 Mai, erholdt Hr. Staudinger for en stille Tyr og Dvie 50 Rbd. R. $\frac{3}{4}$ = c. 75 Rbd. dansk. En stille suuk Koe blev overtruffet af en endnu større og melkfrigere. Det almindelige Dvantum

af en i Sommermaanederne nybærende Ayrshire Koe er 18 à 24 Potter daglig. For en 5 à 6 Ugers Tyrefalkv erhoder Hr. Staudinger 3 à 4 Louisd'ors. En 2aars gl. Tyr folgtes kort efter min Ankomst for 15 Louisd'ors. Løddet er stedsse rødt eller rødbrøget.

Af Melken produceres Smør, der for størstedelen i smaae Partier sælges paa Torvet i Güstrow 2 Gange ugentlig, og bemærker jeg herved, at Smørret efter Fodrings med Kunkelroer har en særdeles fin og behagelig Smag, hvilken gjør det kjendt og søgt paa Torvet.

c) Schæferiet bestaaer af c. 1500 Faar og Bødder, foruden Lammene. Dmtrent Halvdelen, Moderfaarene og Aaringerne, holdes paa Rübsee og passes af 2 Schæfere; Faarene erhoder om Vinteren een, mod Foraaret 2 Gange daglig Hø, og forresten Hvede og Rughalm, samt sidst om Vinteren Græshalm. De mecklenborgske Schæfere regne god Græshalm lige med Hø, ja i Læmningstiden endog for bedre end Enghø, idet de paaftaae, at intet Foder bedre beforder Lammenes Væxt; hvorfor stor Omhu anvendes paa Græsnæs Bjergning. Det er her en Grundsætning, at intet Straae anvendes til Strøelse uden først at være gjennemsøgt af Faarene, der afspille Bipper og Blade; og selv det Straae, der er bestemt til Tag, gjennemsøges først af Faarene, og er saadant afspillet Tagstraae mindre udsat for Udælægelse af Utoi og Muus. Faarene fodres 5 Gange daglig. Paa Grünhof holdes de øvrige, for størstedelen Bødder, passede af en Schæfer og en „Hofgänger“, og da her kun holdes Schæferie og Hesteopdræt, kan en større Berling i Fodringen finde Sted. Her holdes

derfor de ældre Bøder (saakaldte Fjetthammel), hvilke fodres godt om Vinteren og om Forsommerer græsses paa de bedste Græsgange, for at kunne sælges henimod St. Hansdag. For at befordre Racens Forædling er tidligere kjøbt nogle udmærkede Exemplare fra berømte Stamschæferier. Til disses Befrugtning kjøbes hvert Efteraar en udmærket Bødder af et lignende Schæferie, som f. Ex. Hr. v. Weddemeyers til Langhagen, Dhr. Pogges til Roggow eller Ziersdorf. Til denne Bødder føres separat, foruden Stamfærene, tilige saadanne, hvis Uld ved Klipningen har udmærket sig i Dvantage og Dvalitet, og som betegnes ved et Hul i det høire Dre.

Faarenes Vask.

Over en temmelig stor Park var nedrammet Pæle fra den ene Side til den anden og derpaa lagt Lad, hvor 16 à 18 Menneker laae paa Mavens eller sadde paa Knæerne. 1 Favn fra Ladet var ligesledes nedrammet Pæle og derpaa slaaet Eggter for at møde Faarene. Disse vare sammendrevne i en Fold oran Parken og 6 Mand maatte bestandig frembæere og kaste dem i Vandet, hvor En med en saakaldt krykkestang

—+— holdt Hovedet i Beiret, ndtil Vaskerne kunne modtage dem. Faarene gif nura det ene Par Vaskere til det andet; den ene holdt Hovedet i Beiret og den anden vaskede i en regelmæssig Orden, saaledes at nogle bestandig vaskede Bugen, andre Ryggen, nogle den høire, andre den venstre Side, o. s. v. Slupne af det sidste Par Vaskere modtages e atter af

en Mand med Krykkefang og ledes til Landingen, hvor begge Søæferne stode i Band til Knæerne, modtog dem og havde at paasee at de ikke bleve snavsede. — De blive om Aftenen i Forveien indblødte ved blot at lade dem svømme over Parken. Dmtrent 24 Mennesker kume $\frac{1}{4}$ Dag vafte 3 à 400 Faar; det er vel mange Fdk, men de fine Merinos-Faar fræve og megen Ueiligbed for at blive fuldkommen rene og jeg troer næpe, at denne Methode er af de kostbareste. Klipningen begyndes Kl. 9 à 10 Formiddag. Paa Kjøregangen foran Faarestalden er opstillet et Lad, paa hvilket Faarene henbæres af en Dagleier og klippes af Fruentimmer. For Enden af samme ved et Bord stode begge Søæferne, der lagde den aflippede Pels, der maatte væe heel og sammenhængende — paa Bordet, frapillede den simple Uld, og sammenbandt saadanne 4 Pelse, hvilke der kaldes en „Bließ“ (Flys); enhver saadan ble veiet.

D. 15	Mailsippede	35	Fruent. af	272	Beder	746	Ƴ	Uld.
d. 2	Juni	—	39	—	- 372	dito	1103	Ƴ —
d. 3	Juni	—	40	—	- 368	Moder=	851	Ƴ —
						faaar		
d. 11	Jun	—	38	—	- 467	unge	1116	Ƴ —
						Faar		

Alf 1479 Faar 3821 Ƴ Uld.

folgt for 2060 Thl. R. $\frac{2}{3}$.

220 Fedebeder folgt for 700 Thl. R. $\frac{2}{3}$.

Summa: 2760 Thl. R. $\frac{1}{3}$.

Senere er fgt den ringere Uld, Sammenuld, nog Faar og Faarestind, som

Transport: 2760 Thlr. R. $\frac{2}{3}$.

foruden at dække alle Schæferiets di-
recte Udgifter har givet Overskud af 83 Thlr. 36 $\frac{1}{2}$.

Netto=Indtægt af det Lübscer Schæ-
ferie i 1847 2843 Th. 36 $\frac{1}{2}$ R. $\frac{2}{3}$.

Den bedste Vædder, af Schæferiet Ridsenow, gav
5 $\frac{1}{2}$ R reen Uld.

Den næstbedste af Schæferiet Langhagen gav 5 R
reen Uld.

Agerdyrkningsredskaber*).

De mecklenborgske Agerdyrkningsredskaber i Almin-
delighed fortjene unegtelig Navn af Klobsede; de ere be-
regnede paa Billighed og en simpel Construction, men
paa Beqvemhed og Kraftbesparelse for Folk og Arbeids-
dyr er kun lidet taget Hensyn, og Bestuelsen af Red-
skabs-Udstillingen ved det aarligt afholdte Dyrskue i
Güstrow kan neppe hos en Fremmed vække fordeelag-
tige Forestillinger om det Mecklenborgske Agerbrug.

De Redskaber, jeg forrige Aar saae i Güstrow,
udmærkede sig — om jeg saa tør sige — med saa
Undtagelser ved Simpelhed og Klobsethed.

Kun yderst sjelden findes Mænd, der med Kraft
og Eyst forene Udholdenhed til at beseire de Banstelig-
heder, der altid ville møde ved nye Redskabers Indfø-
relse, og blandt hvilke jeg især regner Folkenes For-

*) De med nærværende Indberetning fulgte Afbildninger af de
heri omhandlede Redskaber sandtes der ikke tilstrækkelig An-
ledning til at optage i Tidsskriftet. u dg.

domme, Ulyst og Ukjendskab til at bruge det nye Værktøi. Som Undtagelse troer jeg at turde nævne Hr. Vogge til Roggow, der i sit Agerbrug har indført mange forbedrede Redskaber, især engelske, som Jernsvingplove, Erstirpatorer og Skarificatorer, ogsaa svenske og skotske Harver.

Forresten bestaae de almindeligst forefundne Redskaber af: „Haken“, Genspænder-Harver med Jerntænder og Trærundharver samt Tromlen.

1. Haken er et særdeles simpelt og billigt, men tillige meget flodset Redskab og især i Gronjord og fast Jord meget svært for Trædyrene; thi da den ikke er, eller kan være forsynet med Langjern, og dens Skære (et dobbelt Skære) ifølge sin Form og Stilling snarere roder eller brækker, end skærer sig igjennem, er det en Selsølgelse, at den, især paa fast Jord, maa arbejde svært. Juren stryges ikke, men skydes blot tilveirs af det, med den ene Ende i Krogen, med den anden i Foden (med hvilken Skæret forbindes) fastgjorte Strygbræt, der til begge Sider er noget afrundet og paa selve Siderne forsynet med Slidjern. Ved at bringe Lænkens Boile og Bolt, og altsaa ogsaa Hjulene, nærmere mod Skæret, (Bolten nedstiftes i et af de Huller, som findes i Bommen) samt ved at drive en Kile ind imellem Bommen og Krogen (der Krimmel) bringes „Haken“ til at arbejde lettere eller fladere. Man fører frem og tilbage i den samme Jure, idet man omfattende med den høire Haand ligesom holder Haken en Smule tilhøire, til hvilken Side Juren da lægges, og omvendt med den venstre Haand.

Dette giver Haken det Fortrin, at man paa bakket Jord altid kan lægge Furen nedad istedetfor de med Ploven som oftest mislykkede og ufuldkomne Forsøg paa at vende Furen mod Bakken.

Foruden denne saakaldte Kurhake (med Hjul), der gaaer stadigst, har man ogsaa Bughaken. uden Hjul, og har Bommen da sit Hvilepunct i en Jernboile, fastslaaet paa Midten af en mindre Bom, der til begge Sider gaaer ind bag Hestenes Forbeen lige under Bugjorden, og med 2 smaae Rjæder fasthænges i Selevringene. Hamlen fastgjøres da i en, i den underste Side af Bommen indslaaet tilbagevendt Jernfrog, ligeover Skæret. Forresten er Hakens Construction den samme.

Som tidligere er meldt, hakes meget med Stude. Den „Hake“, som da benyttes, er forskjellig fra Bughaken ved en noget længere Bom, samt derved at den har sit Hvilepunct i det øverste Stykke af Trækketoiet.

Ligesaa simpelt og billigt som dette Slags Trækketoi er, ligesaa uforvarligt og umenneskeligt forekommer det mig ogsaa. De yderste Sidedestykker tages op, medens Studens Hals bringes ind i Rammen, hvis inderste Sidedestykker kunne forlænges eller forkortes ved at indstikke et Par Pinde i de derpaa anbragte Huller. I den underste Side af det over Halsen hvilende Stykke er indslaaet en stor Ring, hvori Bommen af Haken hviler. Selve Bommen er forsynet med flere Huller; igjennem et af disse nedstikkes en Bolt i Ringen, hvorved Bommens Længde bestemmes, med Hensyn til Studenes Størrelse, samt ogsaa til hvor dybt Haken skal

gaae. Det er oprørende at see de arme Dyr trække paa det flodsede Redskab i dièse Trærammer, og endnu mere oprørende at høre den barbariske Undskyldning, at naar først Dyret har været et Par Gange brudt, forhærdes Huden saameget, at Trykket ikke ændses. Den brugelige Tømme er ligesaa simpel som Trækketsiet og bestaaer blot i et Reb om Studenes Horn; ogsaa rejgjes Studene mere ved Ord og Tiltale end ved Tømmen.

En lille Genspænder-Hafe, som bruges til Kartoflernes Hypning, finder jeg ret hensigtsmæssig, naar man ikke gjør Fordring paa nogen dyb Hypning. Dens Construction er yderst simpel. Da Skæret, paa nogle Ubetydeligheder nær, udgjør det hele Smedearbejde, kan den, især i Skoveggen, kostes for en Bagatel. Da den er yderst let, er det indlysende at dens stadige Gang især beroer paa, at den med Opmærksomhed og Færdighed bliver styret.

Uden at ville frakjende Rundharver den Roes de, anvendte paa rette Sted og Maade, virkelig fortjene, kan jeg dog heller ikke antage, at de ere istand til fuldkommen at erstatte de dybere gaaende Harver, hvoraf vi her ere i Besiddelse og blandt hvilke navnlig den saakaldte svenske Brakharve udmærker sig, hvorpaa ogsaa den ualmindelige Anerkjendelse og sjelden hurtige Udbredelse, som dette Redskab har fundet, hentyder. Imidlertid bør det heller ikke lades ubemærket, at Harven meget bedre virker og indgriber efter Haken end efter Ploven, og netop den Omstændighed, at Mecklenborgeren hidtil ingen anden Harve har brugt end Rundharven, deels